

OSVOBOZENÍ PAŠOVIC

výpis z obecní kroniky – Jakub Zajíc

26. dubna 1945

Je čtvrtek 26. dubna 1945. Již 14 dnů panuje pěkné jarní počasí. Lidé však letos krásu jara nevnímají. Na polích, ač je k tomu vhodná doba, se takměř nepracuje. Lidé mají jiné starosti. Již od 13. dubna se fronta posunula až do našeho okresu. Květná a Strání jsou již osvobozeny a Sovětská armáda nastupuje k rozhodujícímu útoku na poslední Hitlerovo doupě – na Berlín.

I občané našich vesnic se připravují na rozhodující události – na blížící se osvobození z fašistické okupace. Schovávají se potraviny, schovávají se i jiné cenné věci. Připravují se sklepy a různé bunkry k úkrytům. I občané Pašovic a Prakšic s pocity strachu i radosti pozorují z okolních vyvýšenin oblaka dýmu v oblasti Javořiny. Bílé Karpaty zdržují rychlý postup osvoboditelských armád, které téhož dne 4. dubna, kdy byla osvobozena Bratislava, přes Trnavu a Piešťany postoupily až k Novému Mestu nad Váhom. Stovky sovětských a rumunských vojáků platí krvavou daň za další postup přes karpatské hřebeny, aby i našemu kraji přinesli dlouho očekávanou svobodu.

V uvedený čtvrtek 26. dubna však mohutné dunění děl již od časného rána ve směru do Strání a Korytné naznačovalo, že fronta je v pohybu. Vojska II. ukrajinského frontu maršála Malinovského a to 240. střelecká divize pod velením gen. majora Umanského – střelecké pluky 42 a 36 a děl. pluk 692, společně s rumunskými oddíly, prudce zaútočily přes Korytnou, Horní Němčí a Nivnici přímo na Uherský Brod.

Již k poledni bylo vidět, jak Němci ustupují k Vlčnovu a rozvinuté rojnice RA se objevily v trati Černá hora před Uherským Brodem. I řada našich spoluobčanů spěšně opouštěla Uherský Brod, kde byla toho dne, jak tomu obvykle ve čtvrtek bývalo, v Uherském Brodě na trhu.

Cestou z Uherského Brodu na silnici nad Horním dvorem byl již první raněný z Pašovic. Byl to František Blaha č. 106. Byl raněn střepinou granátu do ruky. Do Prakšic a Pašovic přibyl další příliv občanů z Uherského Brodu, kteří zde hledali úkryty v předpokladu, že zde ve vesnicích bude bezpečněji. Jak velmi se však zmýlili.

Němci v Uherském Brodě byli rychlým útokem RA tak překvapeni, že nestačili v Uherském Brodě zorganizovat chystanou obranu, což bylo pro město velkým štěstím. Již krátce po poledni se čela sovětských tanků dostala až na samý okraj města v Nivnické čtvrti. I když Němci vyhodili všechny mosty přes Olšavu, postup již zastavit nemohli.

Sovětská armáda se rozhodla k obchvatnému manévru. Rychle obsadila pivovar a předměstím pronikla až ke koupelkám. Na levém křídle pak byla podobně rychle obsazena zbrojovka (nyní ZŘR.) a RA pak od východu i západu pronikla do středu města. Krátce po čtvrté hodině bylo již celé město osvobozeno a to takměř bez boje.

Celé odpoledne pak tohoto dne německé a maďarské vojsko (hlavně trény s lehkými vozíky) úprkem uhánělo přes Prakšice a Pašovice směrem k severu. V tuto dobu dopadl již také první dělostřelecký granát do Pašovic a to do humna Stan. Zajíce č. 6. Začalo rychlé stěhování do sklepů a jiných krytů.

Vzpomínám si na rozhovor s německými četníky, kteří jen v lehkých šatech, bez pláštěů, ačkoliv se toto odpoledne silně ochladilo a začalo pršet, objevili na návsi v Pašovicích. Bylo asi 17 hodin. Přijeli na motocyklu. Tito mi tvrdili, že Uherský Brod je celý již v ruce sovětských armád. Na dotaz, jak se Rusové tak rychle zmocnili města, tito jen krčili rameny. Vyprávěli pak, že sami byli tak překvapeni, že si nestačili ani obléci pláště. Trásli se zimou, ale myslím i strachem. Později jsem se dověděl, že tito „hrdinové“ ještě dopoledne vytáhli z brodské věznice nivnického občana Bártka a bez rozsudku jej zastřelili.

Vše nasvědčovalo tomu, že Němci nejpozději do rána zmizí z našich vesnic a i my budeme opět po šesti letech svobodni. Situace se však rychle změnila. Prakšice a hlavně Pašovice pocítily ještě důkladně hrůzy fronty. Pašovice se totiž staly za pět dnů centrem německé obrany. Již k večeru 26. dubna byli naši občané svědky, jak německé pancéře, dělostřelectvo i pěchota se valí z Hrabiny od Částkova do Pašovic a Prakšic. Při krátkém rozhovoru s německým důstojníkem tento prohlásil, že Uherský Brod bude za každou cenu dobyt zpět. Jednalo se totiž o odsun německých vojsk, která byla vytlačena z prostoru Trenčina a uzavřena nyní v prostoru Lopeníku.

Nástup Němců, který naši občané se vzrušením i obavami pozorovali, trval asi do půlnoci. Tak např. jen v samotných Pašovicích a nejbližším okolí bylo rozmístěno 12 dělostřeleckých baterií. Děla často stála přímo před okny obytných domů, jako např. ve Dvoře, Záhumní, Podbůdí, za školou, dále pak ve Stráních a jinde. Ve stavě, pod Holánky a u Chlupáče stály baterie těžkého dělostřelectva, pro které museli ještě naši občané kopat kryty. Přímo na návsi ve dveřích domů, na dvorech a v humnech byly protiletadlové kulometry. Ze stodol se stala skladiště munice a z průjezdů u domů pak úkryty pro tanky. Jen v samotné vesnici bylo na 1000 německých vojáků a několik set koní. Kolik vojska bylo v okolí vesnice nelze přesně říci. Podobně tomu bylo i v Prakšicích.

Přesun do nových pozic byl proveden večer a v noci a to velmi rychle. A tak Němci již této noci z 26. dubna na 27. dubna asi ve dvě hodiny po půlnoci zaútočili z prostoru Prakšice-Pašovice na Uherský Brod. Dostali se však jen k Hornímu dvoru. Podobně z prostoru Rubaniska zaútočili Němci na Těšov, jehož část byla osvobozena již 26. dubna. Zde se jim podařilo vytlačit RA z Těšova až na samý okraj Uherského Brodu. Do města se však již nedostali a to bylo pro Uherský Brod velké štěstí.

27. duben 1945

Rudá armáda postupně rozšiřovala klín, v jehož špici byl osvobozený Uherský Brod. Bylo tomu tak hlavně ve směru na západ. Již z 26. na 27. dubna rumunské oddíly obsadily Vlčnov a přes Oboru pak ráno 27. dubna Drslavice a krátce po poledni 27. dubna se pak osvobozená armáda přes Hradčovice dostala až do dolní části obce Lhotka. V části Lhotky zvané „Stará hora“, kde je jen několik domků, zaujali však Němci pevné obranné postavení, které pak drželi až do 29. dubna, kdy odsud byli nuceni ustoupit směrem k lesu mezi Prakšicemi a Nedachlebicemi.

A tak 27. duben nepřinesl ještě našim vesnicím osvobození, tak jak se již očekávalo. V Prakšicích i Pašovicích hospodařili v bytech Němci a obyvatelé se většinou přestěhovali do sklepů a s obavami očekávali další vývoj. Po nezdařeném protiútoky Němců v noci z 26. dubna byl v prostoru našich obcí poměrný klid, přerušovaný jen střelbou z protiletadlových kulometů, které střílely po pozorovacích letadlech, která kroužila nad krajem. Občas byl přerušen zlověstný klid i dělostřeleckou palbou z obou stran.

28. duben 1945

Sovětské velení zřejmě zjistilo pevné postavení Němců v našich obcích a tak se rozhodlo nepostupovat přímo po silnici z Uherského Brodu, ale rozhodlo se k menšímu obchvatnému manévru. Hlavní snahou bylo dostat se do lesů jak východně, tak i na západě našich obcí. Hlavní tlak se proto soustředil z prostoru Těšova do prostoru Rubaniska a k silnici vedoucí k Maršovu, dále pak z prostoru Lhotky a Drslavic podél potoka Holomňa, pak do lesů nad prakšickými Vinohrady a pašovským Podbůdím. Z prostoru Havřic v noci z 28. dubna

na 29. duben obsadili RA lesík Chrástku a podařilo se jí dokonce proniknout až do prakšického dvora, odkud bylo odvedeno několik kusů hovězího dobytka do Havřic.

Jinak 28. dubna linie fronty se podstatně nezměnila. Sovětská armáda se zřejmě připravovala k rozhodujícímu úderu na německá postavení v prostoru našich obcí, na postavení, která stála v cestě v dalším postupu směrem na bývalé město Zlín. Lidé si pomalu zvykali na frontu, vykonávali nejnútnejší domácí práce i poklid dobytka. Dokonce se i vzájemně navštěvovali, i když to bylo spojeno se značným nebezpečím.

29. duben 1945

Je pěkná jarní neděle. Nikdo však nemyslí ani na to, že je pěkně, ani na to, že je neděle. Již noční klid byl stále častěji přehlušován válečným hlukem. Z dolních lesů je slyšet dávky z kulometů i jednotlivé výstřely z pušek, přerývané detonacemi dělostřeleckých granátů. Nastávají rozhodující hodiny v osvobození Prakšic i Pašovic. Němci se houževnatě brání. Těžké boje probíhají v lese nad prakšickým mlýnem a jiné v lese Dobříně. Svědčí o tom množství raněných i zabitých. Ranění jsou odváženi do pašovské školy, která je přeměněna na lazaret. Mrtvé Němci odvázejí někam do lesa Chlupáče.

Jeden raněný německý voják při rozhovoru prohlásil, že bitva v lese Dobříně je hotové peklo a že většina příslušníků jeho roty tam zůstala. Byl však tak důkladný, že ještě požádal o zápis místa, data a hodiny zranění do jeho vlastního notesu. Měl totiž pravou ruku zcela rozbitu. Snad ještě snil o vyznamenání a proto ten dokument.

Zvláště Pašovjané na tuto neděli dlouho nezapomenou. Již asi v 11 hodin se ocitli v prudké dělostřelecké palbě. Naši lidé utíkají do sklepů. Němci se však smějí našemu strachu a jen se krčí za zdmi, které pokládají za dostatečné, aby jimi nepronikly dělostřelecké granáty. Jejich zkušenosti jsou zřejmě větší. Osud si divně zahrál s pašovským občanem Jakubem Sedláčkem č. 63. Tento jako mladý voják (narozen 1894) prodělal celou prvou světovou válku. A nyní na samém konci druhé světové války, v předvečer osvobození umírá zasažen granátem na prahu vlastního domu. Dělostřelecká palba ustala. Lidé chtějí takhle využít přestávky k nedělnímu obědu. Tu však v samé poledne se rozehrály pověstné Stalinovy varhany - ruské Kaťuše. A zahrály takovou, že i frontou otrlé německé vojáky přešel smích. Tentokrát i oni seděli schoulení ve sklepech. Zřejmě měli s Kaťušemi špatné zkušenosti. Bylo tehdy dost polévek, které důkladně vystydly, připraveny již na stolech. Chuti na sváteční hodování rozhodně nebylo.

A výsledek této krátké muziky? Hořely obytné domy, hospodářské budovy i ploty kolem zahrádek. Celá vesnice byla zahalena v dým a nebylo vidět ani na pár kroků. Všude zmatek a zděšení. Německé trény prchaly z vesnice pryč. Ozývala se volání o pomoc, neboť řadu krytů bylo třeba rychle opustit a hledat nové bezpečnější úkryty. Sklepy pod budovou nynější Jednoty v domě č. 24 byly již přeplněny. Největší potíže byly s malými dětmi. Tak např. Marie Zajícová č. 6, narozená 29. dubna ve frontové hrůze, byla vykoupána až za několik dnů. Nebylo totiž ani kde vodu ohřát. Je až obdivuhodné, že i za této hrůzy se lidé pokoušeli chránit své majetky a hasit např. hořící budovy.

30. duben 1945

Již v neděli 29. dubna asi ve čtyři hodiny odpoledne byla osvobozena první část Prakšic a to dvůr. V noci z neděle na pondělí 30. dubna odešli Němci z prakšického mlýna a časně ráno přišli do mlýna rumunští a ihned za nimi sovětsí vojáci. Mlynář Ruprecht ihned pomáhal vlastními koňmi převážet děla z Drslavic k mlýnu. Pět děl bylo rozmístěno kolem mlýna

a odsud ihned začalo ostřelovat Hrabinu nad Pašovicemi. Rumunská vojska pak postupovala směrem k vesnici.

Již ráno počali sovětští vojáci ze dvora pronikat do vesnice a asi v 8 hodin byla již osvobozena Malá strana, pak Dolní konec, kolem poledne Újezdy a Horní konec. Během dopoledně byla pak osvobozena celá obec Prakšice i s Vinohrady a Grefty. Nejdéle se drželi Němci na Horním konci za mostem přes potok (při topolské cestě).

Ráno 30. dubna byla také osvobozena hájenka Rubaniska a pak Maršov. Němci byli již také vytlačeni z lesů nad Grefty a pašovským Podbůdím. Proto také kulometná palba Němců v Pašovicích směřovala hlavně do lesa Séčka nad Podbůdím. Jako kulometná hnízda sloužily Němcům domy po horní straně Pašovic.

I v pondělí 30. dubna bylo pro Pašovice velmi zlým. Obec se ocitla opět v dělostřelecké palbě a toho dne na vesnici zaútočila i rumunská letadla. Při jednom náletu zasáhly bomby přímo dva sklepy, ve kterých bylo asi po 20 ukrytých občanech z Pašovic. Ve sklepě Václava Šmída č. 77 ve Vinohradě naproti jeho domu byly zabity 3 osoby. Marie Vlčnovská s dítětem a syn Františka Jahody, nyní č. 125. Manželka Frant. Jahody byla těžce raněna. Byla pak ošetřena sovětským lékařem a uzdravila se. Zasažen byl rovněž sousední sklep Josefa Klhůfka. Zde však bomba vybuchla na povrchu stropu, který pobořila a byl zasypán i vchod do sklepa. Hrůzou vylekaní občané pak vylézali ven ve stropě vytvořeným otvorem. Jako zázrakem zde nebyl nikdo zabit. Jiná bomba zasáhla dům Karla Běťáka č. 5 a značně poškodila sousední dům Stan. Zajíce č. 6.

Na dělostřeleckou palbu odpovídali Němci střelbou z tanků, které vždy z úkrytů v průjezdech domů vyjely na silnici, několikrát vystřelily a pak se zase ukryly. Jeden z těchto tanků vyjel navečer směrem k Prakšicím. Hned asi 100 metrů za mostem byl zasažen a vyrazen. Pětičlenná osádka tanku vyskočila a utekla směrem na Záhumní. Jeden člen posádky byl však zastřelen a pohřben pak v humně č. 1.

A tak si Pašovice musely na osvobození ještě počkat až do 1. máje.

1. květen 1945

Je temná noc večer 30. dubna 1945. Je zamračeno a chystá se k dešti. Kolem půlnoci je však noční temnota proražena mohutnými plameny na dolním konci vesnice. Pašovjané nesměle vystrkují hlavy ze sklepů a jiných úkrytů. Málokdo spí. Co se to opět děje?

Časně ráno 1. května dává odpověď. To „neporazitelná“ fašistická armáda se loučí s naší vesnicí. Příslušníci zbraní SS jako by se chtěli pochlubit ještě naposled svou „vyšší kulturou“ v zběsilé zuřivosti vykradli místní pekárnu Aloise Zajíce č. 146, vnitřek budovy pak polili benzinem a zapálili. Z celé budovy trčely jen holé zdi, mezi kterými se válely ohořelé zbytky zařízení jako například kovové dětské postýlky, příborů, sporáků atd. Majiteli pekárny nezůstalo nic, než co měli příslušníci rodiny na sobě.

Poslední německý tank a poslední německá baterie opouštějí o půl třetí hodině ráno vesnici. Ještě za jejich přítomnosti dopadlo na vesnici do části zvané Dvůr několik dělostřeleckých granátů, které sem na rozloučenou poslali Němci z Částkova, v předpokladu, že vesnice je již obsazena sovětskou armádou. Tyto granáty rozbořily dům Jar. Čecha č. 43, dále část mlatů ve Dvoře a několik dalších budov poškodily.

První májový deštěk jako by chtěl smýt všechnu tu fašistickou špínu a očistit vesnici před příchodem osvoboditelů. A již v této době ještě v přítomnosti první májové noci pronikají do vesnice první sovětští rozvědčící a to do okrajových domů na Horním podbůdí od lesa Séčka a do domů na Záhumní údolím od Prakšic a od Dobřína. Při rozednávání postupují první automatčící obezřetně i po silnici od Prakšic. Nad hlavami hvízdají ještě kulky, naši obyvatelé však vybíhají z domů a radostně vítají první osvoboditele. Jejich první slova jsou:

Gdě Germán? Lidé jim naznačují, že již jsou z vesnice ven. A skutečně Němci již jen z Hrabiny a Holánek snaží se střelbou z kulometů a pušek zpomalit postup sovětských vojáků. Bylo to však marné. Sovětští vojáci rychle pronásledují ustupující Němce a již v 9 hod. dopoledne se dostali do Dobrkovic. Částkova i Velkého Ořechova. Přes lesy nad Pašovicemi byly osvobozeny i Nedachlebice a Bílovice. Zde však postupovali Rumuni. Ústup Němců z Pašovic byl tak rychlý, že sovětská armáda ještě prvního května se dostala až na okraj Zlína, který je od Pašovic vzdálen 21 km.

Na první prvomájovou demonstraci solidarity pracujících celého světa budou ještě dlouho v naší obci vzpomínat. Před hostincem Jos. Úšely č. 24 hoří hranice. Z obecního úřadu je přinesena německá vlajka s hákovým křížem a obraz nenáviděného „führera“ a potupně spálena za početné asistence místních občanů i sovětských vojáků, kteří s úsměvy a kyticemi šeráků za čepicemi vítají první máj v naší obci. Slavnostně je zase po dlouhé době vztyčena československá vlajka.

Během dopoledních hodin je celá vesnice přeplněna sovětskými vojáky. Mezi nimi je vidět i útvary rumunské armády. V hostinci je narychlo uspořádáno přivítání a pohoštění velitele postupujících jednotek. Je to mladý asi 30letý černovlasý sovětský plukovník. Tento však po pohoštění a krátké přátelské besedě pokračuje vpřed, směrem k Velkému Ořechovu. Na návsi to vypadá jako o pouti. Všude plno lidí a křiku. Po silnici postupují tanky, sovětská děla zaujímají ještě rychle palebná postavení. Již však nestřílejí, neboť Němci ustupují velmi rychle. Zájem našich obyvatel vzbuzují i kozáci na koních se známými barevnými dýnkami na čepicích. Velitelství místní posádky je v domě č. 58. Velitelem byl nějaký major, neznámého jména.

Mnoho sovětských tanků projíždělo vesnicí hlavně z 1. na 2. května. Po celou noc ozývalo se jejich rachocení.

Velkou pozornost budily i pověstné sovětské kaťuše, které tak zahrály Pašovicím 29. dubna. Tyto jsou však pečlivě přikryty plachtami.

Pohled na Pašovice byl velmi žalostný. Hromady popelu, zničené obytné i hospodářské budovy, rozmetané střechy, vytlučená okna, zničené elektrické vedení, trychtýře po dopadech granátů i leteckých bomb, mrtvolky zabitých koní po celé návsi. Pašovice, po Strání a Korytné byly třetí nejvíce postiženou obcí v okrese. Jen škody na budovách byly odhadnuty na 3,5 milionu korun. Byla to však asi polovina skutečné hodnoty. Zcela bylo zničeno 6 obytných domů, 12 stájí a 30 stodol. Na 30-80 % pak 27 obytných domů, 15 stájí a 6 stodol. Krytina byla zničena nebo aspoň poškozena takměř na všech budovách, rovněž okna byla vytlučena v převážné většině domů. Sloupy elektr. vedení byly zpřeráženy a dráty přetrhány. Vesnice zůstala bez elektr. proudu po několik měsíců. Uhořelo 25 kusů dobytka. Mnoho dobytka bylo odvečeno vojáky. Dále bylo zničeno nebo ukradeno mnoho šatstva, potravin i jiného zařízení.

Nejbolestivější ztráty byly však na lidských životech. Z Pašovic bylo v různých koncentračních táborech 16 osob. Z těch se 11 nevrátilo. Čtyři osoby přišly o život během fronty, 2 v souvislosti s válkou. Mrtví byli ihned odváženi a pohřbíváni ve společných hrobech. Tak se mluví o lese Záhlavčí a Chlupáč, kde bylo pohřbeno hodně Němců. Na místním hřbitově byli pohřbeni 3 sovětští vojáci a jeden rumunský důstojník.

A tak Pašovice ještě v posledních dnech skoro šest let trvající války ještě velmi tvrdě pocítily, jak strašné zlo je válka.